

8 AANBEVELINGEN TER VERDUURZAMING VAN DE INDUSTRIE

HENRI BONTENBAL

Maak van de maatwerkafspraken een succes!

Groene industriepolitiek is één van de belangrijke bouwstenen in de Klimaatvisie¹ van het CDA en een belangrijke pijler in het coalitieakkoord. De kern van een groene industriepolitiek is dat de overheid en het bedrijfsleven nauw samenwerken om de industrie in Nederland te behouden en ook hier te vergroenen. Het verplaatsen van vervuiling naar buiten Europa, door bedrijven het onmogelijk te maken te produceren in Nederland, is geen oplossing voor het klimaatvraagstuk en ook niet goed voor het verdienvermogen van Nederland. De verduurzaming van deze bedrijven biedt daarentegen kansen voor een nieuwe, groene industrie in Nederland. Wie nu het gesprek voert met het bedrijfsleven merkt de ambitie bij de meeste bedrijven om bij te dragen aan de overgang naar een schone economie en de bereidheid daarin fors te investeren.

In Nederland is een aantal grote bedrijven verantwoordelijk voor een fors deel van de uitstoot van broeikasgassen. In de Klimaatvisie van het CDA en in het coalitieakkoord is daarom afgesproken dat er bindende maatwerkafspraken met de 10 tot 20 grootste uitstoters van broeikasgassen worden gemaakt. Daarbij wordt rekening gehouden met de samenhang van bedrijven in industrieclusters en is wederkerigheid het uitgangspunt. Wederkerigheid betekent dat de overheid deze bedrijven niet alleen helpt met verduurzamen, maar dat zij ook investeren in goed werkgeverschap en de kwaliteit van de leefomgeving. Op die manier kunnen we ervoor zorgen dat de Nederlandse industrie in Europa en wereldwijd de duurzame norm stelt.

De maatwerkafspraken zijn een belangrijke pijler onder de groene industriepolitiek van dit kabinet en het is dus erg belangrijk dat deze maatwerkafspraken een succes worden. Deze maatwerkafspraken zijn een nieuw instrument en dat betekent dat het ook nog een zoektocht is hoe deze op een effectieve manier kunnen worden ingezet. De maatwerkafspraken zijn aanvullend op de andere instrumenten die worden ingezet om de industrie te vergroenen, zoals de Europese emissiehandel en de nationale CO₂-heffing, de stimuleringsregeling SDE++ en de Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie (NIKI), en de plannen die er zijn voor de aanleg van nieuwe energie-infrastructuur zoals de waterstofbackbone.

¹ www.cda.nl/klimaatvisie

Op dit moment worden door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat gesprekken gevoerd met 13 grote bedrijven: Shell, Air Liquide, Air Products, Sabic, Tata Steel, OCI, ExxonMobil, Nobian, Zeeland Refinery, Dow Chemical, BP, LyondellBasell en Yara. Wij hebben voorafgaand over het commissiedebat over de verduurzaming van de industrie (9 november 2022) contact gehad met deze 13 bedrijven en hen een aantal vragen voorgelegd over de voortgang van de maatwerkafspraken en de zorgen die er leven over de effectiviteit en slagingskans ervan. In dit document doen we daarvan verslag en geven we het kabinet een aantal adviezen mee, zodat we van de maatwerkafspraken echt een succes kunnen maken.

We stelden de vraag aan deze 13 bedrijven wat de grootste obstakels zijn die snelle verduurzaming in de weg staan. De benaderde bedrijven wijzen op het belang van **duidelijkheid**. Zo worden o.a. duidelijkheid over de te realiseren infrastructuur, duidelijkheid over en toegang tot subsidieregelingen en onzekerheid over vergunningverlening vaak genoemd als obstakels.

Op het vlak van **vergunningverlening** vragen bedrijven aandacht voor procedures die o.a. vanwege een gebrek aan capaciteit bij vergunningverlenende instanties en een risicomijdende houding bij vergunningsverleners te lang duren. Ook leidt het feit dat vergunningverlening decentraal plaatsvindt tot verschillende interpretaties en uitkomsten.

Over **subsidiereregelingen** geven bedrijven aan dat de generieke instrumentaria (zoals de SDE++) niet goed aansluiten op wat er nodig is om de industrie te verduurzamen en dat bestaande subsidieregelingen niet zijn ingericht op het ondersteunen van grote projecten voor verduurzaming van de industrie. Het tijdig realiseren van de voor verduurzaming nodige **infrastructuur** is een ander belangrijk zorgpunt. Bedrijven vragen het Rijk om daarbij het voortouw te nemen.

Daarnaast vragen bedrijven om concrete beleidsdoelen op het gebied van **circulariteit** om circulaire producten te stimuleren, grondstoffen in de keten te houden en ook het reduceren van scope 3 emissies (emissiereductie in de keten, bijvoorbeeld bij chemische recycling) te stimuleren.

Prioriteiten

Welke zaken moeten als eerste worden aangepakt om vaart te kunnen maken met verduurzaming? Meest genoemd wordt het versnellen van de vergunningverlening, door bijvoorbeeld de termijnen voor vergunningverlening flink te verkorten. Voor het bouwen van de infrastructuur wordt gevraagd om een sterkere coördinerende rol van de overheid.

Daarnaast wordt om duidelijkheid op korte termijn gevraagd met betrekking tot de regulering, subsidies, en verplichtingen voor bedrijven op het gebied van waterstof. Die duidelijkheid is nodig om bedrijven in staat stellen om investeringsbeslissingen te nemen over grote verduurzamingsprojecten. In dit kader wordt ook het erkennen van circulaire waterstof genoemd (waterstof uit restgassen of afval).

De industrie vraagt ook om hulp bij het creëren van een solide markt voor duurzame producten en grondstoffen. Hiervoor zijn duidelijke doelstellingen, regulering en subsidies nodig op het gebied van o.a. circulaire economie. In dit kader wordt ook aandacht gevraagd voor het belang van goede sortering, efficiënt transport en een tekort aan grondstoffen voor het produceren van circulaire producten.

Snel te implementeren maatregelen

Om ondanks de hierboven geschetste knelpunten toch sneller te kunnen verduurzamen, worden vanuit deze bedrijven een aantal mogelijke oplossingen aangedragen. Zo stellen zij voor om projecten die onderdeel zijn van de maatwerkafspraken standaard onder de Rijkscoördinatieregeling te brengen en daarvoor ook een special maatwerk team in te richten. Daarbij zou Nederland ook maximaal gebruik moeten maken van de ruimte die vanuit Europa wordt geboden om energietransitieprojecten als projecten van nationaal belang te beschouwen en deze met voorrang te behandelen.

Daarmee moet onder andere worden voorkomen dat projecten uit de maatwerkafspraken in de uitvoering vertraging op lopen op bijvoorbeeld vergunningverlening op lokaal niveau of bij omgevingsdiensten. Daarnaast roepen bedrijven op om sneller definitieve keuzes te maken over projecten en het PIDI- en MIEK-proces te stroomlijnen.

Specifiek voor de maatwerkafspraken wordt door de industrie gevraagd om in het huidige stadium vooral te focussen op heldere afspraken op het gebied van CO₂-reductie, met daarbij de mogelijkheden voor stikstofreductie als belangrijk aandachtspunt. De bedrijven roepen op om in dit stadium van de maatwerkafspraken vooral te kijken naar het grotere plaatje, namelijk de verduurzaming van de Nederlandse industrie. Zij vragen in dit kader ook om heldere criteria voor het type projecten dat in aanmerking komt voor maatwerk en

om ook projecten die CO₂-uitstoot verminderen maar geen (of slechts een beperkte) bijdrage leveren aan andere beleidsdoelstellingen nadrukkelijk te betrekken in het maatwerk. De maatwerkafspraken zouden moeten worden gezien als een langjarig proces, waarbij de nadruk in de eerste fase op CO₂-reductie zou moeten liggen, waarna afspraken over bijvoorbeeld sociale aspecten, milieu, of over restwarmte in een later stadium alsnog verder kunnen worden uitgewerkt.

Succesfactoren maatwerkafspraken

Het proces om te komen tot maatwerkafspraken wordt door de industrie over het algemeen als constructief ervaren. Zowel aan de kant van de overheid als bij bedrijven zelf is er een grote bereidheid om te werken aan verduurzamingsprojecten. Wel wordt het proces om tot daadwerkelijke maatwerkafspraken te komen erg lang en complex genoemd. Bedrijven pleiten daarom voor meer focus op het resultaat en op concrete projecten en minder focus op het proces.

Een veel gehoorde opmerking is dat de overheid terughoudend is om commitment aan te gaan. De vraag vanuit de industrie is hoe bindend de maatwerkafspraken uiteindelijk zullen zijn voor de overheid ten opzichte van waar bedrijven zich aan committeren. De overheid lijkt erg risico-avers. Vanuit de industrie wordt gesteld dat het maatwerk alleen zal slagen als het bindend karakter van beide kanten komt. Als oplossing hiervoor noemen de benaderde bedrijven o.a. een steviger mandaat voor de minister van Economische Zaken en Klimaat. Daarnaast wordt de rol van de overheid om mede risico te dragen bij het aanleggen van kritieke energie-infrastructuur genoemd als belangrijke voorwaarde voor het slagen van de maatwerkafspraken.

Ten slotte wordt het tijdig betrekken van regionale en lokale overheden bij de uitwerking van de maatwerkafspraken genoemd als belangrijk aandachtspunt. Decentrale overheden zitten volgens sommige bedrijven momenteel niet aan tafel, maar zijn wel belangrijk bij de uitvoering van projecten die uit het maatwerk komen. Om de maatwerkafspraken tot een succes te maken zouden decentrale overheden en andere partijen die nodig zijn voor de uitvoering van de afspraken op tijd moeten worden betrokken, met behoud van de centrale regie.

Aanbevelingen

Het is uiteindelijk aan de politiek en dus ook aan de CDA-fractie om te bepalen welke zorgen en wensen van de 13 grote bedrijven legitiem zijn en aandacht verdienen in het debat over de verduurzaming van de industrie. Het CDA komt daarom met de volgende 8 aanbevelingen.

1. Het instrument om de uitstoot van de industrie te beprijsen, is vastgesteld. De CO₂-heffing zal bedrijven dwingen te verduurzamen. Maar dan moeten de bedrijven die hieraan worden blootgesteld ook daadwerkelijk de mogelijkheid hebben om te kunnen verduurzamen. Het is daarom belangrijk dat er aan de kant van de overheid een hard **commitment** komt op a) het snel geschikt maken van de SDE++ (bijv. door een preciezere categorisering) en/of de NIKI² voor de investeringen die nodig zijn en b) het **tijdig realiseren van de energie-infrastructuur** die nodig is. Het uitgangspunt moet daarbij ook zijn dat de inkomsten uit beprijzing van uitstoot terugvloeit naar de sectoren via regelingen die de verduurzaming mogelijk maken. Er is meer commitment van de overheid nodig.
2. Het klimaatbeleid richt zich nu vooral op de zogenaamde scope 1 en scope 2 emissies: de uitstoot van broeikasgassen in Nederland. Maar een deel van de uitstoot en zeker ook van de potentiële uitstootreducties zitten in de ketens. Verduurzamen zonder oogkleppen op, in een internationale context, betekent dat ook deze **scope 3 emissies** op een of andere wijze gewaardeerd moeten worden. Het gaat om de *integrale verduurzaming* van bedrijven, de grondstoffen die zij gebruiken en de producten die zij leveren. Dat betekent dat bijvoorbeeld het Klimaatfonds niet alleen beperkt moet worden tot de scope 1 en 2 emissies, maar dat ook scope 3 emissies hierin moeten worden meegenomen.
3. Er zijn veel plannen en strategieën die betrekking hebben op energie-infrastructuur, zoals PIDI, MIEK, CES, PEH, enzovoorts.³ Deze plannen leiden nog niet tot daadwerkelijke prioritering in de aanleg van nieuwe energie-infrastructuur. Wat ontbreekt is het mandaat om echt keuzes te maken om daadwerkelijk te gaan investeren. Het ministerie zal op korte termijn dit mandaat moeten organiseren en moeten accepteren dat keuzes maken ook risico's nemen betekent. Ook dat hoort bij

² Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie

³ PIDI = Programma Infrastructuur Duurzame Industrie; MIEK = Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat; PEH = Programma Energie Hoofdstructuur; CES = Cluster Energie Strategie.

een groene industriepolitiek. Gedacht kan worden aan een gebiedsgericht uitvoeringsprogramma om per industriecluster de keuzes te maken voor de projecten met de grootste klimaatimpact. Voorkomen moet worden dat er weer allerlei nieuwe structuren worden opgezet die slechts complexiteit toevoegen, maar niet de kern van het probleem oplossen: **knopen doorhakken**.

4. Een **snellere vergunningsverlening** is een no-brainer en komt steeds terug in alle discussies over de energietransitie. Een oplossing kan zijn om in de maatwerkafspraken ook op te nemen welke projecten onder de Rijkscoördinatieregeling vallen. Ook moet Nederland maximaal gebruik maken van de ruimte die vanuit Europa geboden wordt om energietransitieprojecten als projecten van nationaal belang aan te merken om ze daarmee met voorrang te behandelen.
5. Op dit moment gaan het opstellen van maatwerkafspraken nog traag, omdat er allerlei aanvullende eisen worden gesteld, o.a. door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Het is belangrijk om de maatwerkafspraken te beschouwen als een proces met verschillende stadia. Teveel tegelijkertijd willen doen is geen recept voor succes. Daarom moet er **focus** komen in de thema's die prioriteit hebben: minder CO₂-uitstoot, eventueel aangevuld met minder stikstofuitstoot. De andere onderwerpen kunnen gefaseerd aan bod komen, maar als onderdeel van een doorgaande dialoog tussen overheid en bedrijfsleven. Hier moet ook het vertrouwen aan beide kanten groeien dat de maatwerkafspraken een vehikel zijn om samen verder te komen.
6. **Waterstof** uit restgassen of afval moeten volwaardig meetellen als groene waterstof voor de industrie. Als we dit niet doen, blijven zeer kansrijke projecten op de plank liggen, terwijl we deze juist nodig hebben om integraal te verduurzamen.
7. De **afvang en opslag van CO₂** (CCS) dreigt met de uitspraak van Porthos vertraging op te lopen. Het is belangrijk dat het kabinet zich duidelijk uitspreekt over de noodzaak van CCS om de ambitieuze klimaatdoelen van Nederland te kunnen realiseren. Zonder tijdige CCS-projecten wordt het onmogelijk om de uitstoot van de industrie snel naar beneden te krijgen.
8. Er is nog veel **onduidelijkheid over waterstof** en dat belemmert bedrijven met het opstellen van robuuste plannen en projecten. Hoe worden de verschillende typen waterstof (groene waterstof, low-carbon waterstof, waterstof uit restgassen of waterstof uit afval) meegenomen in de Renewable Energy Directive (REDIII) en de

afnameverplichting van groene waterstof voor de industrie? Hoe wordt de opschaling van waterstof gestimuleerd de komende jaren? Worden de verschillende definities van de verschillende typen waterstof geharmoniseerd tussen Europese lidstaten? Wordt geïmporteerde waterstof erkend als groene waterstof onder REDII en is er ruimte voor waterstofimport binnen de maatwerkafspraken? Is transport en import van waterstof in de vorm van ammoniak toegestaan? Kan de productie van waterstof uit windenergie op zee worden versneld? Voor de bedrijven zijn de antwoorden op deze vragen belangrijk om hun plannen te kunnen realiseren. In de context van de maatwerkafspraken moet het kabinet deze duidelijkheid wel gaan geven.